

Оксана КУЧЕРЯВА,
orcid.org/0000-0001-5946-3892
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
(Одеса, Україна) oksana.kuch@gmail.com

СИСТЕМА РОБОТИ З РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Емоційний інтелект розглядають як одну з ключових компетентностей, важливих складових сучасної освіти, тому в новій українській школі багато уваги приділяють емоційному вихованню учнів, розвитку в них соціальних і комунікативних умінь. У статті порушено проблему розвитку емоційного інтелекту студентів філологічного факультету. З цією метою було запропоновано й описано систему вправ, яка впроваджувалась у межах навчальної дисципліни «Сучасна українська мова». В основу класифікації було покладено поняття емоційного інтелекту, розроблене Дж. Маєром, П. Саловес і Д. Гоулманом. Відповідно до структури емоційного інтелекту охарактеризовано й проілюстровано вправи, спрямовані на вербалізацію емоційного стану; пошук «потіку натхнення» (творчі вправи); асоціювання з позитивним досвідом (асоціативні вправи); розвиток емпатії, соціальних умінь. При цьому для створення позитивного психологічного мікроклімату на лекційних і практичних заняттях із сучасної української мови означені вправи й завдання пропонувались на етапі мотивації, визначення мети й завдань заняття («Усмішка по колу», «Словесний малюнок», «Намалюй за хвилинку», «Дерево пророцтва»), на етапах сприймання й закріплення навчального матеріалу («Внутрішній голос», мініесе «Яке запитання приніс мені цей день?»); на етапі формулювання висновків, рефлексії («Незакінчене речення», картки самооцінювання). Ефективними виявилися вправи на вербалізацію емоційного стану, які передбачали роботу зі словником емоцій, емоційно забарвленою лексикою, художніми текстами, творами мистецтва. Означену групу доповнювали завдання на взаємодопомогу («Корисна порада») та розвиток емпатії («Творча мовленнєва розминка»). Відповідно до характеристик емоційного інтелекту мовні й мовленнєві вправи доповнено асоціативними (асоціативний ланцюжок, асоціативний малюнок) й творчими завданнями. Мовленнєво-творчі вправи з опорою на позитивну мотивацію, пошук стану натхнення забезпечували розкриття й вдосконалення творчих здібностей студентів. Збагачення емоційної сфери здобувачів освіти цілком пов'язане з розвитком соціальних умінь, що досягалось завдяки організації командної роботи (проектна діяльність, диспути, дискусії, ситуативні або проблемні завдання).

Ключові слова: емоційний інтелект, студенти філологічного факультету, сучасна українська мова.

Oksana KUCHERIAVA,
orcid.org/0000-0001-5946-3892
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of the Ukrainian Philology
and Teaching Methods of Profession-Oriented Disciplines
State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"
(Odesa, Ukraine) oksana.kuch@gmail.com

THE SYSTEM OF WORK FOR THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF STUDENTS OF THE FACULTY OF PHILOLOGY

Emotional intelligence is considered one of the key competencies, important components of modern education, therefore, in the new Ukrainian school, a lot of attention is paid to the emotional education of students, the development of their social and communication skills. The article deals with the problem of developing the emotional intelligence of students of the Faculty of Philology. For this purpose, a system of exercises is proposed and described, which has been implemented within the educational discipline "Modern Ukrainian Language". The classification is based on the concept of emotional intelligence developed by John D. Mayer, P. Salovey, and D. Goleman. A system of exercises is classified and illustrated: exercises on the verbalization of the emotional state, creative tasks, associative exercises, exercises aimed at development empathy and social skills. At the same time, in order to create a positive psychological microclimate in lectures and practical classes on the modern Ukrainian language, certain exercises and tasks have been offered at the stage of motivation, determining the purpose and tasks of the class ("Smile in a circle", "Word picture", "Draw in a minute",

“Tree of Prophecies”), at the stages of perceiving and consolidating the educational material (“Inner voice”, essay “What question has this day brought me?”); at the stage of formulating conclusions, reflection (“Unfinished sentence”, self-assessment cards). Exercises on the verbalization of the emotional state, which involved working with a dictionary of emotions, emotionally colored vocabulary, fiction texts, and works of art, proved to be effective. The specified group has been supplemented with tasks for mutual assistance (“Useful advice”) and development of empathy (“Creative speech warm-up”). According to the characteristics of emotional intelligence, language and speech exercises are supplemented with associative (associative chain, associative drawing) and creative tasks. Speech and creative exercises based on positive motivation, searching for a state of inspiration ensure the disclosure and improvement of students’ creative abilities. The enrichment of students’ emotional sphere is closely related to the development of social skills, which has been achieved due to the organization of teamwork (project activities, debates, discussions, situational or problem tasks).

Key words: emotional intelligence, students of the Faculty of Philology, Modern Ukrainian language.

Постановка проблеми. На сьогодні при розробці робочих навчальних програм, методичних і дидактичних матеріалів до лекційних і практичних занять для учнів та студентів різних закладів освіти багато уваги приділяють розвитку соціальних і комунікативних компетентностей. Так, сучасний випускник ЗВО повинен не лише добре орієнтуватись у предметній галузі та професійній діяльності, але й мати належний рівень сформованості соціальної компетентності, зокрема виявляти здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, керувати власними емоційними станами тощо. З цього приводу Деніел Гоулман зазначав: «Те, як добре складеться наше життя, залежить не тільки від нашого IQ, але й від емоційного інтелекту. Насправді розумові здібності не можуть розкритися сповна без участі емоційного інтелекту» (Гоулман, 2020: 72). До уваги важливо взяти й таке висловлення відомого психолога: «Дитинство та юність – це ті найважливіші моменти, коли ми маємо можливість сформувати необхідні емоційні звички, які згодом керуватимуть нашим життям» (Гоулман, 2020: 29).

Коло питань, пов’язаних з емоційним інтелектом, достатньо широке. Природно, що вони знаходяться у полі зору нової української школи. Водночас необхідно враховувати той факт, що школа потребує вчителів, готових дбати як про своє психічне здоров’я, так і своїх учнів, тому **предметом дослідження** було обрано практику збагачення емоційного інтелекту студентів філологічного факультету.

У статті ми поставили за **мету** впорядкувати й описати систему вправ, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту студентів філологічного факультету на лекційних і практичних заняттях із сучасної української мови.

Аналіз досліджень. У розумінні сутності й моделі емоційного інтелекту ми спиралась на праці Дж. Маєра, П. Саловея, Д. Гоулмана. Поняття соціального або міжособистісного інтелекту як одного з важливих факторів розвитку особистості, її здібностей розкрито в наукових

розвідках Р. Стернберга, Р. Торндайка, Дж. Гілфорда, Г. Гарднера та інших. До вивчення емоційного інтелекту звертались українські дослідники: О. І. Власова, Е. І. Носенко та Н. В. Коврига, О. П. Лящ, О. П. Саннікова, М. М. Шпак.

У лінгводидактичному аспекті базовим виступив Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (Професійний стандарт, 2020), в якому описано емоційно-етичну компетентність учителя.

Важливість порушеної проблеми підтвердив аналітичний огляд нормативних документів міждержавних структур (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Міжнародний департамент стандартів та некомерційних міжнародних організацій і фондів (Партнерство для навчання 21-го століття, Світовий освітній форум та ін.), проведений С. В. Толочко (Толочко, 2018). У результаті аналізу було встановлено, що особистісні якості (соціальні та емоційні навички, культурна обізнаність, уміння взаємодіяти з іншими, емпатія), тобто емоційний інтелект, у більшості документів вважають однією з ключових компетентностей, важливих складових освіти (Толочко, 2018).

Для розвитку емоційної компетентності використовують сучасні освітні технології, інтерактивні вправи й завдання. Згадаємо навчально-методичні посібники І. М. Матійків «Тренінг емоційної компетентності» (2012), Т. М. Котик «Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи» (2020), Г. І. Савонової «Розвиток емоційного інтелекту в закладі загальної середньої освіти» (2021) тощо.

На часі порушити питання про психологічний та емоційний комфорт студентів філологічних факультетів на лекційних і практичних заняттях у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, емоційний інтелект – це здатність розуміти й керувати власними емоціями та емоціями інших.

Приміром, Д. Гоулман у визначенні емоційного інтелекту акцентує такі «життєво необхідні здібності», як «спроможність сприймати емоційний імпульс» (Гоулман, 2020: 28), «здатності мотивувати себе і, незважаючи на труднощі, наполегливо йти до мети, вміння стримувати імпульсивні дії та відкладати задоволення, контролювати свій настрій і не дозволяти стражданням блокувати раціональне мислення, співпереживати й сподіватися» (Гоулман, 2020: 77). Іншими словами, «це головна здібність, що здатна впливати на всі інші вміння, допомагаючи або, навпаки, заважаючи їм» (Гоулман, 2020: 154).

Дж. Маєр і П. Саловеї пропонують розгорнуте визначення емоційного інтелекту, виділяючи в його основі п'ять категорій:

1. Усвідомлення власних емоцій (самосвідомість).
2. Управління емоціями.
3. Самомотивація, вміння контролювати емоції.
4. Вміння розпізнавати емоції інших людей (емпатія).
5. Уміння будувати стосунки (соціальна компетентність) (Гоулман, 2020: 94).

Кожну з означених категорій можна розглядати як критерій для відбору системи вправ і завдань, стратегій поведінки й тем для обговорення, що сприятимуть емоційній активізації здобувачів освіти. Власне, відповідно до структури емоційного інтелекту ми звернули увагу на вправи, спрямовані на:

- вербалізацію емоційного стану;
- пошук «потоків натхнення», за Д. Гоулманом (творчі вправи);
- асоціювання з позитивним досвідом (асоціативні вправи);
- розвиток емпатії;
- розвиток соціальних умінь.

Розробляючи стратегію емоційного виховання, Д. Гоулман наголошував не на обхідності «створити новий курс», а зв'язати означену стратегію «з іншими предметами, які вже викладають» (Гоулман, 2020: 462). Тому особливість пропонуваної системи вправ полягала в тому, що вона впроваджувалась у межах навчальної дисципліни «Сучасна українська мова». При цьому з метою створення позитивного психологічного мікроклімату на лекційних і практичних заняттях завдання на розвиток емоційного інтелекту пропонувались на етапі мотивації, визначення мети й завдань заняття, формулювання висновків, рефлексії. Зрозуміло, що, крім мотивуючого вступу, доцільно використовувати завдання й для поточної мотивації, а саме на етапах сприймання й закріплення навчального матеріалу.

Традиційно на етапі мотивації навчальної діяльності студентів використовують завдання, що мають зв'язок з майбутньою професійною діяльністю, життєвим досвідом або розкривають практичну значущість навчального матеріалу. Однак позитивна мотивація відіграє набагато більшу роль: надає впевненості й наполегливості в досягненні мети, подоланні труднощів, активізує. Такі вправи, як «Хвилина тиші», «Кошик для сміття», «Усмішка по колу», «Тепло душі» займають одну-дві хвилини заняття, але дозволяють зняти напругу, переживання студентів і налаштувати їх на подальшу продуктивну інтелектуальну діяльність. Окремо розглянемо вправи та їх варіанти відповідно до специфіки навчальної дисципліни «Сучасна українська мова».

Вправа 1. «Словесний малюнок». У який би колір ви розфарбували сьогоднішній ранок / день? Кому б і за що ви сьогодні подякували? Обміняйтеся думками в парах / групах.

Опишіть 3–4 іменниками / прикметниками / дієсловами свій настрій на початку практичного заняття. Чому ви вибрали саме ці характеристики?

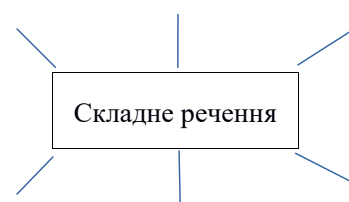
Доберіть порівняння / метафори / епітети, які передають ваш настрій.

Вправа 2. «Намалюй за хвилинку». Прочитай вірш. Намалюй в яві / словесно настрої вірша. Добери порівняння / епітети до настрою поезії. З якими кольорами асоціюється вірш?

На етапі мотивації можна використовувати такі інтерактивні вправи, як «Дерево пророцтв», «Цікавий факт», «Натхненні рядки», опрацьовувати притчі, афоризми, крилаті вислови, прислів'я та обговорювати, які образи вони викликають у студентів, пропонувати їм словесно або графічно передати свої почуття.

Наприклад, на першому практичному занятті із «Сучасної української мови» з теми «Складне речення. Складносурядне речення» студентам пропонуються для роботи прислів'я «Книгу читають не очима, а розумом», «Хліб насаджує тіло, а книга – розум», «Книга для дітей, що волога для полів», «Дім без книги – день без сонця» і завдання до них:

1. Розкрийте зміст прислів'їв. Поміркуйте, як прислів'я пов'язані з темою розділу. Складіть асоціативний куш до слова «Складне речення».

2. Запишіть свої очікування від вивчення розділу «Складне речення»:

- Я хочу навчитися / дізнатися ...
- Мені було б цікаво з'ясувати / виконати ...
- Сподіваюся ...

Як підкреслює Д. Гоулман, «мотивацією для все більшого вдосконалення в будь-якій сфері діяльності (...) є, принаймні частково, можливість відчувати натхнення в процесі роботи» (Гоулман, 2020: 175), адже «студенти, які відчують натхнення в процесі навчання, стають успішними, незалежно від їхнього розумового потенціалу, що визначається результатами тесту на досягнення» (Гоулман, 2020: 176). Натхнення є складовою творчої діяльності, до якої нас спонукають різні чинники: природа, мистецтво, література, цікаві зустрічі, дискусії тощо. Віднайти «потік натхнення» на практичних заняттях із сучасної української мови допоможуть мовні й мовленнєві вправи з елементами творчих завдань, наприклад:

Вправа 3. Прочитайте уривки з творів Зірки Мензатюк. Виділіть закінчення іменників у кличному відмінку. Розкрийте роль кличного відмінка в українській мові. Зверніть увагу на сполучення прикметників з іменниками у формі кличного відмінка. Уявіть, що ви у квітучому саду. Складіть і запишіть звертання-компліменти до улюблених квіток.

Бузочку-раю! Земля пахне квітом, листом, молодим зіллям, а ти – найзапашніший (Бузок).

Мальво, палахкотюча свічко, що літо тебе поставило перед сонцем, як перед іконою! (...) Мальво, струнка красуне в темно-вишневих стрічках! Чого ти в Господа просиш за свою щирку молитву? (Мальва).

Шляхетна біла лілеє, квітко з ангельської руки! На грядці ти мов на троні (...). Маленькі червоні сонечка, равлики та мурахи тебе величають: «Ваша високосте!» (...) Снігоцвіте з Тарасових віршів, царівно із казки Лесиної! Скажи мені, де твоє царство? (Лілея).

– Паничку чорнобривчику, а вже літо серпневе! Пшеницю жне, снопи кладе, палке, жарке, від сонця аж руде! (Чорнобривець).

Творчі завдання як частину самостійної роботи студента слід урізноманітнювати, щоб кожен працював із задоволенням, вчився знаходити власний шлях досягнення поставленої мети й подолання труднощів, підвищував ефективність власної навчальної діяльності. Наприклад:

Вправа 4. Народна уява наділяла числа магичною силою: *Свята Трійця, тройзілля, тризуб, сім коровайниць, сім днів тижня, дев'ясил; дванадцять місяців, сорок богатирів, сороковини* тощо.

Доберіть уривки з усної народної творчості, які б ілюстрували магичну функцію чисел в українській обрядовості, та підготуйте до них культурознавчий матеріал.

Вправа 5. Прочитайте есе-мініатюру Зірки Мензатюк «Калина». Визначте тему та головну думку тексту. Випишіть прикметники та згрупуйте їх за назвами ознак, визначте лексико-граматичний розряд. Яку роль виконують прикметники в текстах художнього стилю?

Пригадайте уривки з художніх творів або з усної народної творчості, в яких зустрічається опис калини. Які епітети переважають в описі калини навесні / восени? Підготуйте музично-драматичну або художньо-музичну композицію про калину (мультимедійну презентацію).

Особливості роботи на заняттях з дисциплін мовно-літературного циклу дозволяють звернути увагу студентів на такі види творчих робіт, як:

- вести щоденник емоцій;
- навчитись фіксувати цікаві думки для натхнення;
- укласти й доповнювати відповідно до різних емоційних станів збірник цитат, афоризмів, які потім використовувати як афірмації;
- пропонувати творчі хвилини, наприклад, написати мініесе «*Яке запитання приніс мені цей день?*» та інші.

Важливою складовою емоційного інтелекту є те, «наскільки добре чи погано людина вміє висловити свої почуття» (Гоулман, 2020: 207). Специфіка навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» та інших дисциплін мовно-літературного спрямування дозволяють розширити мовно-мовленнєву практику студентів вправами на вербалізацію свого емоційного стану. Так, на етапі визначення мети й завдань практичного заняття, а також під час підбиття підсумків використовують прийом «Незакінчене речення», в якому цікаво пропонувати студентам різні формулювання: «*Мені було цікаво.../ важко...*», «*Я відчув, що...*», «*Мене здивувало...*», «*Мене надихнуло...*», «*Мені захотілося...*», «*Тепер я зможу...*», «*Я виконував завдання...*», «*У мене вийшло...*», «*Я здивований...*». Крім того, студенти можуть готувати картки самооцінювання або самоаналізу до навчального заняття, добираючи для характеристики різні епітети, порівняння, метафоричні вислови; синоніми та антоніми; емоційну лексику; прикметники або прислівники. Дібрані відповідно до теми заняття характеристики допомагають студентам описати їх емоційний стан, роздуми, відчуття, приміром: *лекційне заняття було змістовним, переконливим, ваго-*

мим тощо; *практичне заняття пройшло швидко, активно – повільно, стримано; атмосфера була творча, продуктивна, нестандартна* тощо; *заняття було корисним, ефективним, емоційним, цікавим, результативним* тощо.

Методично доцільно організувати роботу студентів зі словником емоцій, емоційно забарвленою лексикою, художніми текстами, творами мистецтва. Означену групу вправ доповнимо завданнями:

– на взаємодопомогу: якщо студенти відчують труднощі у виконанні вправи, розв’язанні проблемної ситуації, ми можемо запропонувати їм допомогти один одному («*Корисна порада*», «*Помінятися місцями*»);

– на розвиток емпатії:

1) «*Внутрішній голос*». Прочитайте вірш. Знайдіть у ньому займенники, випишіть і визначте їх розряд. Опишіть почуття, які переживає ліричний герой.

Чи шукали Ви колись щасливі бузкові пелюстки? Які почуття ви переживали? Чи справились Ваші щасливі сподівання?

Пам’ятаєш, як весною В день ясний, мов образок, Обривали ми з тобою П’янку пахнучий бузок. Ти шукала білосніжних П’ять щасливих пелюсток. І схвильовано, і ніжно Так бринів твій голосок:	«Все чотири у суцвітті, Все не бачу я п’яти, Мабуть, щастя в цьому світі Мені, бідній, не знайти». З того часу, як дізнаюся, Що в саду цвіте бузок – Згадую й благословляю День ясний, мов образок (Н. Золотницький).
--	--

2) «*Творча мовленнєва розминка*». Студенти отримують ситуативні малюнки. Опишіть емоційний стан героя, відповідаючи на питання «Які емоції переживає герой?», «Про що говорить обличчя / рухи героя?», «Що викликало емоційний стан героя?». Або усно продовжіть речення «Мій герой відчуває ...».

У відборі вправ цікаво було звернути увагу й на таку рису емоційного інтелекту, як «асоціативна логіка» (Гоулман, 2020: 497). Емоційний розум «сприймає елементи, які символізують реальність чи викликають спогад про неї, нарівні з реальністю» (Гоулман, 2020: 497). Асоціативний метод широко використовується у сучасній лінгводидактиці (асоціативна сітка, асоціативний куш, гронування, асоціативний малюнок, асоціативні пари тощо). У створенні емоційного комфорту на практичному занятті пропонуємо вправи, побудовані на асоціюванні з позитивним досвідом. Наприклад:

Вправа 6. Прочитайте текст, випишіть прикметники, визначте їх розряд за значенням та спосіб словотворення.

Згасають останні зорі. З-за морського обр’ю визирнув вогняний край сонця. Ніжні промінчики торкнулися казкової водяної тиші. Вони виблискували на морських хвилях, ніби різнокольорові самоцвіти.

Сонце підіймалося, усміхалося, насичувало теплом повітря. Воно зливалось з морською поверхнею, відсвічувало в дзеркальній воді. О прозора краса моря, яка неповторна твоя блакить!

Ранкова прохолода поступово змінюється денним теплом. Народжується новий день (А. Каніщенко).

Чи спостерігали ви за сходом сонця? Які образи викликає у вас схід сонця? Продовжіть асоціативні ланцюжки-прикметники:

Морський обрій – блискучий – ніжно-рожевий – ...

Морська хвиля – легка – ...

Ранок – ...

Доповнимо асоціативну групу вправ завданнями, що зосереджені на роботі з образами.

Вправа 7. Прочитайте текст. Запишіть фонетичною транскрипцією виділені слова.

*Людина сумує найчастіше на самоті. А **сміється** – у товаристві. Навіть почувши щось дуже веселе, на самоті довго **не посмієшся**. У гурті – ото **сміх**!*

*Але зі сміхом треба бути обережним. Із себе смійся **скільки** хочеш, а з інших остерігайся. Тобі смішно, а комусь від твого сміху, може, **плакати хочеться** (В. Нестайко).*

Які роздуми в тебе викликає зміст твору? Поміркуй, уяви й поділись своїми образами: *Яким ти уявляєш сум? Сміх? Якою ти уявляєш самотність? Радість?*

Зрозуміло, що для розвитку соціальних умінь у здобувачів освіти на практичних заняттях слід надавати перевагу різним видам командної роботи – організувати:

- проєктну діяльність;
- диспути, дискусії;
- ситуативні або проблемні завдання тощо.

Працюючи в команді (парах, трійках, четвірках тощо), студенти вчаться знаходити спільну мову, слухати, переконувати один одного, інтерпретувати реакції та почуття інших, гуртуватись навколо спільної ідеї, тобто розвивають здібності до міжособистісного спілкування.

Підсумовуючи викладене, зробимо такі **висновки**: 1) сучасна система освіти розглядає емоційний інтелект як одну з ключових компе-

тентностей і в методичному аспекті намагається віднайти баланс у розвитку раціонального розуму й емоційного; 2) як серйозний чинник активізації розумової і пізнавальної діяльності здобувача освіти, емоційний інтелект потребує постійного збагачення, а отже, розробки й впровадження в

навчальний процес різноманітної системи вправ і завдань. Тому в **перспективі** важливо шукати шляхи розвитку емоційної сфери студента, в нашому випадку філологічного факультету, звертаючись до нових освітніх технологій, психологічних тренінгів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер.з англ. С.-Л. Гумецької. Харків : Віват, 2020. 512 с.
2. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#n10> (дата звернення: 24.07.2023).
3. Толочко С. В. Структурно-системний аналіз визначення сучасних ключових компетентностей у світі. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2018. № 5 (25). С. 36–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/texcped_2018_5_10 (дата звернення: 24.07.2023).

REFERENCES

1. Goulman D. Emotsiynyi intelekt [Emotional Intelligence]. (S.-L. Humetska, Trans). Kharkiv : Vivat, 2020. 512 p. [in Ukrainian].
2. Profesiynyi standart za profesiiamy “Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity”, “Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity”, “Vchytel z pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)” [Professional standard for the professions “Primary school teacher of a general secondary education institution”, “Teacher of a general secondary education institution”, “Primary school teacher (with junior specialist diploma)”]: Nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 23.12.2020 № 2736. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#n10> (Accessed on 24.07.2023) [in Ukrainian].
3. Tolochko S. V. Strukturno-systemnyi analiz vyznachennia suchasnykh kliuchovykh kompetentnostei u sviti [Structural and system analysis of the definition of modern key competencies in the world]. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2018. 5 (25), 36–42 [in Ukrainian].